

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1939 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för lagring av brännolja jämte i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 31 mars 1939 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition nr 251, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att godkänna, att avtal rörande lagring av brännolja må träffas i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet angivits.

I anslutning till förevarande proposition har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 480, av herrar *Skoglund* och *Janson* i Frändesta, vari hemställdes, att ur anslaget för statlig lagerhållning utlämnas bidrag till tankanläggningar hos enskilda jordbrukare med intill 50 % av kostnaden.

Beträffande den utredning, som ligger till grund för propositionen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas nedan, hänvisa till statsrådsprotokollet.

I fråga om de skäl, som anförts till stöd för motionen, hänvisas till denna.

Den 25 januari 1939 uppdrog statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet åt advokaten *Otto Schultz* att söka åvägabringa avtal angående lagring av brännolja för svenska jordbrukares behov.

Med skrivelse den 2 mars 1939 har advokaten *Schultz* överlämnat dels två förslag till avtal mellan staten, å ena sidan, samt svenska lantmännens riksförbund, förening u. p. a., för egen del och såsom företrädare för i avtalen avsedda lagerdeltagare, å andra sidan, angående lagring av brännolja för svenska jordbrukares behov, dels ock en promemoria rörande nämnda avtalsförslag.

Efter remiss ha yttranden i ärendet avgivits den 9 mars 1939 av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och den 16 i samma månad av statens reservförrådsnämnd. Den 24 mars har advokaten *Schultz* inkommit

med en skrivelse i ärendet, vid vilken fogats ett yttrande av svenska lantmännens riksförbund.

De föreslagna avtalen innebära i huvudsak följande.

Avtalen avse att genom svenska lantmännens riksförbunds försorg skall lagras dels vid vissa lagercentraler och dels hos enskilda jordbrukare förråd av fotogen eller annan brännolja för traktormotorer eller andra motorer tillhörande de till avtalen anslutna jordbrukarna och avsedda att användas vid deras jordbruk. Kostnaderna för såväl lagringsåtgärderna som anskaffande av lagren skola bestridas av riksförbundet eller de till avtalen anslutna föreningar eller enskilda personer. Staten å sin sida skall enligt avtalen garantera att, i händelse av beslag eller annat statligt förfogande över dylikt brännoljelager, de i avtalen avsedda förråden intill en myckenhet av 8,000 liter per med avtalet avsedd explosionsmotor i första hand skola få användas i respektive lagerdeltagares jordbruk. Endast om landets intresse så oundgängligen fordrar, skall staten äga att helt eller delvis förfoga över nämnda förråd för annans räkning än lagerdeltagarnas. I så fall skola emellertid dessa vara berättigade till ersättning dels för lagringskostnaderna, beräknad efter 1.5 öre per liter och år från den tidpunkt lagerdeltagaren anslutit sig till lagringen, för den kvantitet som tagits i anspråk, dels ock för själva varan efter gällande marknadspris, dock minst marknadspriset vid inköpstillfället. Avtalen äro avsedda att gälla till den 1 januari 1945 och skola, därest uppsägning icke sker, förlängas för fem år för varje gång.

Berörda avtal ha såsom särskilda bilagor (A och B) fogats vid statsrådsprotokollet.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Det är uppenbarligen av största betydelse, att lagring av brännoljor kommer till stånd inom landet, varigenom möjliggöres att under en avspärrning tillgodose jordbrukets behov. Den tilltagande maskindriften vid det svenska jordbruket har medfört, att dess behov av brännoljor under senare år mer och mer ökats. Bristen på driftsmedel för jordbrukets maskinella utrustning skulle därför i händelse av avspärrning kunna förorsaka en för vår livsmedelsförsörjning allvarlig nedgång i jordbruksproduktionen. Med hänsyn härtill synas åtgärder böra vidtagas i syfte att få till stånd lagring av brännoljor inom landet.

De av utredningsmannen framlagda förslagen till avtal mellan staten, å ena, samt svenska lantmännens riksförbund, å andra sidan, angående lagring av brännoljor synas på ett för båda parterna tillfredsställande sätt lösa det föreliggande problemet angående lagringen. Avtalen innebära i huvudsak att riksförbundet eller till avtalet anslutna jordbrukare skulle utan kostnad för staten ombesörja lagring av brännoljor i lagercentraler eller hos de enskilda lagerdeltagarna. För den händelse landets intresse oundgängligen fordra det, skall dock staten äga förfoga över lagren. Därvid skall ersättning utgå för lagren och lagringskostnaderna. Såsom utredningsmannen framhållit medföra de ifrågasatta avtalen avsevärda fördelar för såväl staten som lagerdeltagarna. För staten medföra avtalen, att en lagring av

brännolja skulle kunna ske utan att staten därför tillskyndas några kostnader annat än för den händelse staten till följd av extraordinära förhållanden ser sig nödsakad förfoga över lagren. För att lagringen skall komma till stånd är det emellertid nödvändigt, att staten erbjuder garantier för att lagerdeltagarna vid avspärrning få själva förfoga över varorna utom i det fall, att landets intresse oundgängligen kräver förfoganderättens överflyttande på staten. Anslutningen till denna för landets försörjning med brännolja synnerligen betydelsefulla lagringsverksamhet kommer tydligen även att inverka på behovet av att i en krissituation för statens räkning förfoga över dessa varor. Ju flera lagerhållare, desto mindre anledning bör det finnas att antaga, att staten på grund av bristande tillgång på ifrågavarande driftsmedel skall nödgas tvångsvis förfoga över de lagrade varorna. Beträffande ersättningen för lagerkostnaderna torde, med hänsyn till önskvärdheten av att vinna största möjliga anslutning till lagringen och då den av riksförbundet förordade ersättningen av 2 öre per år och liter icke synes oskäligen, berörda ersättning böra bestämmas till sistnämnda belopp. Såsom i yttrandena förordats torde det böra ankomma på statens reservförrådsnämnd att handha den statliga kontrollen över nu ifrågavarande lagringsverksamhet.

Det torde vara lämpligt, att huvudpunkterna i omförmälda avtal underställas riksdagen. Därest riksdagen godkänner vad därutinnan föreslagits, lär det senare få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare utforma avtalens innehåll.»

Med anledning av vad som hemställts i den föreliggande motionen antecknas, att Kungl. Maj:t i proposition, nr 54, till innevarande riksdag angående anslag till statlig lagerhållning föreslagit riksdagen, utom annat, att till *Statlig lagerhållning m. m.* för budgetåret 1939/40 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3,000,000 kronor.

I samband med sistberörda anslagsäskande har statsrådet och chefen för handelsdepartementet anfört följande:

»För bestridande av med reservlagringen förenade omkostnader torde liksom för innevarande budgetår böra anvisas särskilda medel, nämligen dels å kapitalbudgeten ett reservationsanslag, avsett för sådana utgifter vilka kunna beräknas bli vid försäljning täckta av köpeskillingen, såsom kostnader för transport inom landet, skatter och tullar, dels ock under tionde huvudtiteln ett förslagsanslag, avsett för övriga omkostnader, såsom utgifter för administration, lagring, omsättning och försäkring. Mot reservförrådsnämndens beräkning av sistnämnda anslag till 3,000,000 kronor har jag ej något att erinra. Vad angår medelsbehovet under reservationsanslaget vill jag, med någon jämkning av nämndens förslag härutinnan, föreslå, att ifrågavarande anslag upptages till i avrundat tal 6,000,000 kronor.»

På tillstyrkan av statsutskottet (utlåtande nr 10 punkt 69) har riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts omförmälda förslag.

Utskottet.

För den händelse en krissituation skulle uppstå med försvårad eller avspärrad import av brännolja är det såsom departementschefen anfört uppenbarligen av största betydelse, att lagring av sådana oljor kommit till stånd inom landet, varigenom det må bliva möjligt att tillgodose jordbrukets behov. Utskottet har intet att invända mot att den ifrågasatta lagringen av brännolja ordnas på sätt departementschefen föreslagit och att sålunda avtal träffas med lämpligt organ, som har goda förbindelser med landets jordbrukare, att förmedla ifrågavarande uppgörelser mellan staten och jordbrukarna. Ett sådant avtal föranleder så mycket mindre erinran från utskottets sida som därmed ej förenas någon företrädesrätt till försäljning av brännolja till lantmännen.

Emellertid förefaller det utskottet ovisst, huruvida den föreslagna oljelagringen får tillräcklig anslutning, därest finansieringen av densamma skall helt påvila jordbrukarna. På grund härav och då det här i själva verket är fråga om ett viktigt statsintresse, nämligen att jordbruksproduktionen kan upprätthållas under en eventuellt uppkommande kris, synes det utskottet liksom motionärerna böra övervägas, om ej för oljelagringens mera allmänna genomförande ytterligare åtgärder erfordras för att underlätta jordbrukarnas finansiering av lagringen. Dylika åtgärder böra dock icke ske under sådana villkor att lagerdeltagarnas rätt att vid kristillfälle behålla den lagrade varan därigenom minskas. Vad beträffar den i motionen angivna bidragsformen synes det utskottet tveksamt, huruvida densamma är lämplig, varför utskottet icke anser sig kunna tillstyrka motionärernas hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må bifalla förevarande proposition; samt

B. att motionen II: 480, i den mån den ej kan anses besvarad med vad utskottet anfört, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 maj 1939.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl Eriksson, Granath, Hansson, Anderberg, Bror Nilsson* och *Beck-Friis*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Björnlunda, *Uddenberg, Hedlund* i Häste, *Carlström, Ericsson* i Sörsjön, *Persson* i Grytterud, *Gustafson* i Dädesjö och *Pettersson* i Dahl.